

Реферат на тему: "Життя та творчість Л. М. Толстого"

Лев Толстой

Реферат
на тему:
"Життя і творчість
Л.М.Толстого"

Народився в садибі Ясна Галявина. Серед предків письменника по батьківській лінії — сподвижник Петра I — П. А. Толстой, одним з перших у Росії графський титул, що одержав. Учасником Вітчизняної війни 1812 р. був батько письменника гр. Н. И. Толстой. По материнській лінії Толстої належав до роду князів Болконських, зв'язаних спорідненням із князями Трубецькими, Голицин, Одоєвськ, Личаними й іншими знатними родинами. По матері Толстої був родичем О.С.Пушкіна.

Коли Толстому йшов дев'ятий рік, батько вперше повіз його в Москву, враження від зустрічі з який жваво передані майбутнім письменником у дитячому творі "Кремль". Москва тут названа "найбільшим і багатолюднішим містом Європи", стіни якого "бачили сором і поразка непереможних полків Наполеона". Перший період московського життя юного Толстого продовжувався менше чотирьох років. Він рано осиротів, втративши спочатку матір, а потім і батька. Із сестрою і трьома братами юний Толстой переїжджає в Казань. Тут жила одна з батьківських сестер, що стала їх опікункою.

Живучи в Казані, Толстой два з половиною року готувався до поступлення в університет, де учився з 1844 р. на юридичному факультеті. Вивчав турецьку і татарську мови у відомого тюрколога професора Казембека. У зрілу пору життя письменник вільно володів англійською, французькою і німецькою мовами; читав на італійському, польському, чеському і сербському; знав грецький, латинський, український, татарський, церковнослов'янський; вивчав давньоєврейський, турецький, голландський, болгарський і інші мови.

Заняття по казенних програмах і підручникам обтяжували Толстого-студента. Він захопився самостійною роботою над історичною темою і, залишивши університет, виїхав з Казані в Ясну Галявину, отриману їм по розділі батьківської спадщини. Потім він відправився в Москву, де наприкінці 1850 р. почалася його письменницька діяльність: незакінчена повість з циганського побуту (рукопис не зберігся) і опис одного прожитого дня ("Історія вчорашнього дня"). Тоді ж була почата повість "Дитинство". Незабаром Толстой вирішив поїхати на Кавказ, де його старший брат, Микола Миколайович, офіцер-артилерист, служив у діючій армії. Надійшовши в армію юнкером, пізніше він здав іспит на молодший офіцерський чин. Враження письменника від Кавказької війни відбилися в розповідях "Набіг" (1853), "Рубання лісу" (1855),

"Розжалуваний" (1856), у повісті "Козаки" (1852-1863). На Кавказу була завершена повість "Дитинство", у 1852 р. надрукована в журналі "Сучасник".

Коли почалася Кримська війна, Толстой перевівся з Кавказу в Дунайську армію, що діяла проти турків, а потім у Севастополь, обложений об'єднаними силами Англії, Франції і Туреччині. Командуючи батареєю на 4-м бастіоні, Толстой був нагороджений орденом Ганни і медалями "За захист Севастополя" і "У пам'ять війни 1853-1856 р.". Не раз Толстого представляли до нагороди бойовим Георгіївським хрестом, але однак "Георгія" він так і не одержав. В армії Толстої пише ряд проектів — про переформування артилерійських батарей і створення штуцерними, збройними нарізними рушницями батальйонів, про переформування всієї російської армії. Разом із групою офіцерів Кримської армії Толстой мав намір випускати журнал "Солдатський вісник" ("Військовий листок"), але його видання не було дозволено імператором Миколою I.

Восени 1856 р. вийшов у відставку і незабаром відправився в піврічну закордонну подорож, відвідавши Францію, Швейцарію, Італію і Німеччину. У 1859 р. Толстой відкрив у Ясній Галявині школу для селянських дітей, а потім допоміг відкрити більш 20 шкіл в околиць селах. Щоб направити їхню діяльність по вірному, з його погляду, шляху, він видавав педагогічний журнал "Ясна Галявина" (1862). З метою вивчити постановку шкільної справи в закордонних країнах письменник у 1860 р. удруге відправився за кордон.

Після маніфесту 1861 Толстої ввійшов у число світових посередників першого заклику, які намагалися допомогти селянам вирішувати їхні суперечки з поміщиками про землю. Незабаром у Ясній Галявині, коли Толстої знаходився у від'їзді, жандарми зробили обшук у пошуках таємної друкарні, що письменник нібито завів після того, як спілкувався в Лондоні з А.І.Герценом. Толстому довелося закрити школу і припинити видання педагогічного журналу. Усього його перу належать одинадцять статей про школу і педагогіку ("Про народне утворення", "Виховання й утворення", "Про суспільну діяльність на поприще народного утворення" і інші). У них він докладно описав досвід своєї роботи з учнями ("Яснополянська школа за листопад і грудень місяці", "Про методи навчання грамоті", "Кому в кого учитися писати, селянським хлопцям у нас чи нам у селянських хлопців"). Толстой-педагог вимагав зближення школи з життям, прагнув поставити її на службу запитам народу, а для цього активізувати процеси навчання і виховання, розвивати творчі здібності дітей.

Разом з тим, уже на початку творчого шляху Толстой стає піднаглядним письменником. Одними з перших добутків письменника стали повісті "Дитинство", "Отроцтво" і "Юність", "Молодість" (яка, однак, не була написана). За задумом автора, вони повинні були скласти роман "Чотири епохи розвитку".

На початку 1860-х рр. на десятиліття встановлюється порядок життя Толстого, його побут. У 1862 р. він женився на дочці московського лікаря Софії Андріївні Берс.

Письменник працює над романом "Війна і світ" (1863-1869). Завершивши "Війну і світ", Толстой кілька років вивчав матеріали про Петра I і його часу. Однак, написавши

кілька глав "петровського" роману, Толстой відмовився від свого задуму. На початку 1870-х рр. письменника знову потягнула педагогіка. Багато праці уклав він у створення "Абетки", а потім і "Нової абетки". Тоді ж їм були складені "Книги для читання", куди він уключив багато своїх розповідей.

Навесні 1873 р. Толстой почав і через чотири роки закінчив роботу над великим романом про сучасність, назвавши його по імені головної героїні — "Анна Кареніна".

Духовна криза, пережита Толстой наприкінці 1870 — поч. 1880 р., завершився переломом у його світогляді. У "Сповіді" (1879-1882) письменник говорить про переверт у своїх поглядах, зміст якого він бачив у розриві з ідеологією дворянського класу і переході на сторону "простого трудового народу".

На початку 1880 р. Толстой переїхав з родиною з Ясної Галявини в Москву, піклуючись про те, щоб дати утворення своїм дітям, що підростали. У 1882 р. проходила перепис московського населення, у якій письменник взяв участь. Він близько побачив мешканців міських нетрів і описав їхнє страшне життя в статті про перепис і в трактаті "Так що ж нам робити?" (1882-1886). У них письменник зробив основний висновок: "...Так не можна жити, не можна так жити, не можна!". "Сповідь" і "Так що ж нам робити?" являли собою добуток, у яких Толстой виступав одночасно і як художник і як публіцист, як глибокий психолог і сміливий соціолог-аналітик. Пізніше цей рід добутків — по жанрі публіцистичних, але художні сцени, що включають у себе, і картини, насичені елементами образності,— займе велике місце в його творчості.

У ці і наступні роки Толстої пише також релігійно-філософські твори: "Критика догматичного богослов'я", "У чому моя віра?", "З'єднання, переклад і дослідження чотирьох Євангелій", "Царство боже усередині вас". У них письменник не тільки показав зміну у своїх релігійно-моральних поглядах, але і піддав критичному перегляду головні догмати і принципи навчання офіційної церкви. У середині 1880 р. Толстой і його однодумці створили в Москві видавництво "Посередник", що друкував для народу книги і картини. Першим із творів Толстого, надрукованим для "простого" народу, була розповідь "Чим люди живі". У ньому, як і в багатьох інших добутках цього циклу, письменник широко скористався не тільки фольклорними сюжетами, але і виразними засобами усної творчості. З народними розповідями Толстого тематично і стилістично зв'язані його п'єси для народних театрів і, найбільше, драма "Влада п'їтьми" (1886 р.), у якій відбита трагедія післяреформеного села, де під "владою грошей" валилися вікові патріархальні порядки.

У 1880 р. з'явилися повісти Толстого "Смерть Івана Ілліча" і "Холстомер" ("Історія коня"), "Крейцера соната" (1887-1889). У ній, а також у розповіді "Диявол" (1889-1890) і повісти "Батько Сергій" (1890-1898) ставляться проблеми любові і шлюбу, чистоти сімейних відносин.

На основі соціального і психологічного контрасту будується повість Толстого "Хазяїн і працівник" (1895), зв'язана стилістично з циклом його народних розповідей, написаних у 80 р. П'ятьма роками раніше Толстої написав для "домашнього спектаклю" комедію "Плоди освіти". У ній також показані "хазяїни" і "працівники": живучі в місті

дворяни-землевласники і приїхали з голодного села, позбавлені землі селяни. Образи перших дані сатирично, других автор зображує як людей розумних і позитивних, але в деяких сценах і їх "подає" в іронічному світлі.

Усі ці здобутки письменника об'єднані думкою про неминучій і близькій за часом "розв'язці" соціальних протиріч, про заміну вижившого себе суспільного "порядку". "Яка буде розв'язка, не знаю,— писав Толстой у 1892 р.,— але що справа підходить до їй і що так продовжуватися, у таких формах, життя не може,— я упевнений". Цією ідеєю одухотворений найбільший добуток усієї творчості "пізнього" Толстого — роман "Воскресіння" (1889-1899).

Менш десяти років відокремлюють "Анну Кареніну" від "Війни і світу". "Воскресіння" відділене від "Анни Кареніної" двома десятиліттями. І хоча багато чого відрізняє третій роман від двох попередніх, них поєднує істинно епічний розмах у зображенні життя, уміння "сполучати" в оповіданні окремі людські долі з долею народної. Толстой сам указував на єдність, що існує між його романами: він говорив, що "Воскресіння" написана в "старій манері", маючи, насамперед, у виді епічну "манеру", у якій були написані "Війна і світ" і "Анна Кареніна". "Воскресіння" став останнім романом у творчості письменника.

На початку 1900 р. Святійшим Синодом Толстої був відлучений його від православної церкви.

В останнє десятиліття життя письменник працював над повістю "Хаджи-Мурат" (1896— 1904), у якій прагнув зіставити "два полюси владного абсолютизму" — європейський, що уособлюється Миколою І, і азіатський, що уособлюється Шамілем. У цей же час Толстої створює одну з кращих своїх п'єс — "Живий труп". Її герой — найдобрішої душі, м'який, совісний Федя Протасов іде з родини, рве відносини зі звичної йому середовищем, попадає на "дно" і в будинку суду, не винісши неправди, удавання, фарисейства "добропорядних" людей, пострілом у себе з пістолета зводить рахівницю з життям. Гостро пролунала написана в 1908 р. стаття "Не можу мовчати", у якій він протестував проти репресій над учасниками подій 1905-1907 р. До цього ж періоду відносяться розповіді письменника "Після балу", "За що?".

Тяготячись укладом життя в Ясній Галявині, Толстой не раз збирався і довго не зважувався неї залишити. Але жити за принципом "нарізно" уже не міг і в ніч на 28 жовтня (10 листопада) таємно залишив Ясну Галявину. По дорозі він занедужав запаленням легень і змушений був зробити зупинку на маленькій станції Астапово (нині Лев Толстой), де і вмер. 10 (23) листопада 1910 р. письменника поховали в Ясній Галявині, у лісі, на краю яру, де в дитинстві він разом із братом шукав "зелену палочку", що зберігала "секрет", як зробити всіх людей щасливими.

Використана література:

Російські письменники. Бібліографічний словник. — Т2. — М., Освіта, 1990. —С.295